

EGIPT

Že v starem seku je vleklo popotnike v deželo ob Nilu, kjer je bilo po Herodotu (ok. 485 - 425 B.C.) " več čudovitih stvari in osupljivih del kot v katerikoli drugi deželi". Ta privlačna moč se ni do danes prav nič zmanjšala , nasprotno, po Herodotu se je v Egiptu še naprej dogajala zgodovina, postal je ena od prvih pokristjanjenih dežel na svetu in zibel meništva, po arabski osvojitvi pa edinstveno zbirališče islamske učenosti in sijajnih zgradb.

Bogovi in faraoni so še zmeraj najboljši egipčanski reklamni agenti. Nobena druga zgodnja visoka kultura se ne razkazuje tako nazorno: mogočne piramide

pričajo o skupnostni stvaritvi nekega ljudstva, praznične procejsiske poti do templjev pripovedujejo o kultu bogov in veselih praznikih, čudoviti barvni reliefi v grobnicah poročajo o tostranskem življenju in pojasnujejo predstave o veselju in trpljenju v onostranstvu. Pozornost obiskovalca pa pritegujejo tudi koptske cerkve in mošeje, pa koptski in islamski muzej v Kairu. - Zgodovinski kulturni krogi se ne vrstijo nepretrgano drug za drugim in se tudi ne dogajajo brez medsebojnega oplajanja.

Presenetljivi kulturni spomeniki prejšnjih obdobij povečini potiskajo današnji Egipt v ozadje zanimanja. Gospodarski in družbeni problemi tega Egipta pa so preveč slojeviti in njegov zemljepisni položaj jih še bolj zaostreje, tako da jih ni mogoče spregledati.

Egipt je po površini ena največjih arabskih držav, vendar je kar 96 odstotkov njegovega ozemlja puščava. Na preostalih štirih odstotkih, torej na površini, ki je samo dvakrat večja od slovenske, se gnete več kot petdeset milijonov ljudi, vsako leto pa se jim pridruži še milijon. Tradicionalni kulturni in naselbinski prostor - ozek pas pokrajine ob Nilu in njegovi delti (izlivu v Sredozemsko morje) - je mogoče razširjati samo še v puščavo, in to z dolgoročnimi in dragimi projekti pridobivanja novih tal. Hkrati pa propadajo obstoječa dragocena tla zaradi graditve cest in stanovanj in proizvodnje glinaste opeke. Nesorazmerje med številom prebivalstva in površino tal je vedno bolj dramatično. Obiskovalec se s tem temeljnim egiptovskim problemom sooča na vsakem koraku. Kdor pa je vsestransko radoveden, si ne bo zatiskal oči niti pred današnjim Egiptom - pred čarom pokrajine ob Nilu in senčnatih vasi iz ilovice, pred nasprotji med rodovitno dolino Nila in sosednjimi puščavskimi območji, kjer so posejane oaze, med hitrim ritmom metropole Kaira in očarljivostjo zaspanih majhnih mest, predvsem pa ne pred hudomušnimi, prijaznimi ljudmi.

Država danes

Sredi "soda smodnika", kakor tudi imenujejo Bližnji vzhod, se Egipt odlikuje po omembe vredni politični stabilnosti. Arabska republika Egipt se v ustavi iz leta 1971 opredeljuje tako za "demokratski socializem" kot za načela islamskega prava. Ustava daje predsedniku zelo močan položaj, saj je obenem državni poveljnik, vrhovni poveljnik oboroženih sil in predsednik stranke na oblasti, imenuje pa tudi vse najpomembnejše politične funkcionarje. Zakonodajna oblast je v rokah ljudske skupščine, ki jo volijo vsakih pet let. Ta potrjuje poglobitve usmeritve v politiki in predlaga kandidata za predsednika, ki ga potem na vseljudskem glasovanju izvolijo za šest let. Leta 1987 se je začelo drugo mandatno obdobje Hosnija Mabaraka (*1928).

Iskanje prave razvojne poti

Egipt je dežela v razvoju, ki pa ima na srečo dobra izhodišča za napredek : naravne danosti, kot je recimo Nil, rodovitna tla, ugodno prometno lego in velik notranji trg. Kljub popolnoma različnim strategijama in občasno osupljivim stopnjam rasti nista mogla niti politika "arabskega socializma", ki jo je vodil Gamal Abdel Naser (1918 - 1970), niti zahodno usmerjena "politika odprtosti", kakršno je zagovarjal Anvar el Sadat (1918 - 1981), sprožiti trajnega razvojnega procesa; kmetijstvo ne more nahraniti prebivalstva, industrija ni konkurenčna na svetovnem trgu, primanjkljaj v državnem proračunu je kroničen, državna birokracija je prenapihnjena.

Zunanja zadolženost za več kot štirideset milijard ameriških dolarjev zelo zožuje meje dejavnosti sedanjega predsednika Hosnija Mabaraka. Njegova

usmeritev se vedno znova razbljinja v notranjih in zunanjepolitičnih krizah. Vedno večji delež skromnih deviznih prihodkov požira vse večji uvoz živilskih izdelkov.

Nič čudnega ni torej, če je zaradi tako dolgotrajne krize veliko Egipčanov izgubilo zaupanje v sedanjo politiko. Predvsem so morali na lastni koži preiskusiti, da so uvoženi družbeni modeli, pa naj gre za socializem ali kapitalizem, pri reševanju nujnih gospodarskih in socialnih problemov odpovedali. Na tej osnovi so se že v sedemdesetih letih razvila fundamentalistična gibanja, ki menijo, da lahko egiptovsko krizo reši samo islam.

Egipt v spopadu na Bljžnjem vzhodu

Po tistem, ko so leta 1989 Egipt ponovno sprejeli v Arabsko ligo, si je po več kot desetih letih spet pridobil osrednjo vlogo, ki jo je po tradiciji igral v arabskem taboru. Iz protesta proti mirovnemu sporazumu z Izraelom so namreč arabske države leta 1979 zamrznile odnose z Egiptom. Pred tem je Egipt na arabski strani nenehno nosil breme spopada z Izraelom na svojih ramenih : leta 1948 v palestinski vojni, leta 1956 med sueško krizo, leta 1973 med "šestdnevno vojno" in nazadnje leta 1973 med "oktobrsko vojno". Takrat pa je vlada spoznala, da Egipt ne more svojega notranjega razvoja kar naprej žrtvovati za vojaške izdatke. Leta 1982 je Izrael vrnil Egiptu zadnji kos Sinajskega polotoka, ki ga je bil zasedel med šestdnevno vojno. Vendar je namesto sprave sledil "hladen mir", ker je Izrael vkorakal v Libanon, glede palestinskega vprašanja pa je pokazal manj vneme za kompromise.

Kmetijstvo

Reka Nil je že tisočletja osnova življenja v Egiptu. Ljudje so se že zdavnaj naučili uporabljati njegove vsakoletne, z blatom bogate povodnji in so v deželi brez dežja razvili cvetoče namakalno gospodarstvo. Reka pa je vendarle znala pokazati svoje muhe, pač glede na število padavin v Etiopskem višavju: zelo visoke ali zelo nizke vode so prinašale poplavne ali sušne katastrofe, v vsakem primeru pa slebe žetve in lakoto.

Klasični sistem namakanja z bazeni, ki je omogočal samo eno žetev na leto, se je obdržal vse do 19. stoletja. Uvedba pridelovanja bombaža v Egiptu pa je zahtevala sodobno trajno namakanje; v delti je nastala *Barrage du Nil* (pregrada na Nilu), leta 1902 pa je sledil jez pri Asuanu (Syene), ki je zadrževal šibkejšo drugo letno povodenj. Naglo naraščanje egiptovskega prebivalstva je zastavilo kot nujno nalogo boljše izkoriščanje Nilove vode.

Asuanski visoki jez

Od leta 1971 zbira Sadd el - Ali, Visoki jez, vso poplavno vodo v 500 km dolgem Naserjevem jezeru. Zaradi vodnih zalog se je povečala kmetijsko uporabna površina za sedmino, žetvena površina pa celo za petino. saj lahko zdaj na vsem tem območju žanjejo dvakrat do trikrat na leto. Poleg bombaža lahko zdaj pridelujejo tudi riž, koruzo, sladkorni trst in proso. Tudi urejanje novih obdelovalnih površin ne bi bilo mogoče brez rednega dovajanja vode.

Jez je izpričal svojo vrednost že leta 1972, ko je izostala redna poplava in so v Egiptu zaradi vode v Naserjevem jezeru brez težav izognili lakoti. Naravnost dramatično pa je bilo dogajanje v sredi osemdesetih let zaradi dolgotrajnega

sušnega obdobja v Afriki. Brez vodnih rezerv, zbranih za jezom, bi bile posledice katastrofalne.

Poljedelska družba v spreminjanju

V kmetijstvu je sicer še vedno zaposlena tretjina vse delovne sile, vendar se je njegov gospodarski pomen močno zmanjšal. Brezmenita ga eksplozija prebivalstva in hitra urbanizacija. Prizadevanja Egipta, da bi se oskrboval sam, so že dolgo utopija. Trideset let po agrarni reformi je kmetijstvo v strukturni krizi, njeni vzroki pa so majhne državne naložbe, obnovljena neenakost glede zemljiške posesti in zastarela proizvodna sredstva.

V sedemdesetih letih in pozneje so številni kmetje odšli kot potujoča delovna sila v mesta ali v druge arabske države in njihova denarna nakazila so precej zvišala življenjsko raven na podeželju. Povsod kaj popravljajo ali gradijo in kupujejo tako dolgo želene porabniške dobrine.

Ljudje

Egipta v nasprotju s skoraj vsemi drugim državami Bližnjega vzhoda, ne obremenjujejo tudi etnični problemi. Prebivalstvo sestavljajo v glavnem arabizirani potomci mešanega hamitsko semitskega ljudstva starih Egipčanov. Temelji poljedeljske družbe so nastali že v prazgodovini, potem pa je prevladujoče nomadsko prebivalstvo sčasoma zamenjal kmečki živelj.

Danes sestavljajo etnične manjšine predvsem temnopolti hamitski Nubijci in beduini, ki pa so večinoma arabskega izvora. Prvotni naselbinski prostor kakšnih 100000 Nubijcev prekriva zdaj Naserjevo jezero. Preselili so jih h Kawm Umbuju (Kom Ombo) v Zgornjem Egiptu. Izmed približno 250000 beduinov le še malo številni potujejo s kameljimi čredami po egiptovskih puščavskih območjih. Mnogi so se za stalno naselili in se zaposlujejo, povečini sezonsko, v naftni ali gradbeni industriji, pa tudi v precej živahnem turizmu na polotoku Sinaj.

Arabski zavojevalci so se ponajveč pomešali z egiptovskimi meščani. Podeželsko prebivalstvo, felahi iz doline Nila, je drugačno, saj je po zunanem videzu še zelo blizu svojim staroegipčanskim prednikom. Podobno je s Kopti, ki se kot kristjani niso povezovali z muslimanskimi Arabci. Kopti so najštevilnejša verska manjšina na Bližnjem vzhodu in sestavljajo sedem odstotkov prebivalstva.

Muslimani in Kristjani

Egipt je islamska dežela, v kateri je več kot 90 odstotkov prebivalcev sunitskih muslimanov. Islam ne pozna ločevanja politike, družbe in religije, do potankosti uravnava vsa življenjska področja in na tak način kaže verujočim pravo pot. Egipčanska zakonodaja se naslanja na načla islamskega šeriatskega prava, toda poskuse nekaterih verskih skupin, da bi to pravo uvedli kot edino veljavno zakonodajo, je parlament doslej odklanjal.

Takšne težnje seveda precej vznemirjajo tri milione in pol Koptov, čeprav o narodnostni enotnosti muslimanov in Koptov pravzaprav dolga stoletja ni bilo nobenega dvoma. Egipčanski kristjani so tudi sicer popolnoma vrasli v družbo in pripadajo vsem socialnim slojem. Številčno so zlasti močni v svobodnih poklicih, toda tudi najrevnejši med revnimi, zasebni smetarji v Kairu, so v glavnem Kopti.

Napetosti med obema verskima skupinama so se zaostriale zlasti po katastrofalnem porazu Egipta v junijski vojni z Izraelom leta 1967 in zaradi

nepretrgane gospodarske krize. Ta kriza se ni odrazila samo v splošnem vračanju k religijskim virom tako pri kristjanih kot pri muslimanih, marveč tudi v naraščajočem verskem fanatizmu vse številnejših islamskih fundamentalistov.

Egipčanke med emancipacijo in patriarhom

V Egiptu spet nosijo tančice. Številne, zlasti mlajše ženske v mestih se vračajo k islamskemu načinu oblačenja, za katerega je veljalo, da je pravzaprav že zdavnaj izumrl. Seveda si pri tem le poredko zakrivajo obraz, tančice nosijo kot pokrivalo, ki naj bi pomenilo sodobno obliko zagrinjanja. Ženske tako, da se jih že od sedemdesetih let vedno več odvrča od diktata zahodnih modnih oblikovalcev, protestirajo proti naraščujočemu političnemu in kulturnemu potujčevanju z Zahoda. Na to so odločno vplivale tudi napačne družbene razvojne usmeritve v zadnjih desetletjih. Zaradi vsega tega so mnoge kritične ženske priporočale islamsko gibanje v Egiptu kot lastni kulturi prirejeno alternativo zahodnemu modelu in so to na povsem zunanji način pokazale tudi s svojim oblačenjem.

Prebujanje zavesti o lastni kulturi identiteti pa vendarle še ne pomeni, da bi se Egipčanke odpovedale družbeni vlogi, ki so si jo izbojevale v desetletjih. Nikoli poprej ni bilo toliko samozavestnih in poklicno dejavnih žensk. Po uradnih podatkih jih je za petnajst odstotkov vse delovne sile, pri čemer pa ni upoštevano njihovo neplačano delo v kmetijstvu in na uradno nezabeleženih delovnih področjih.

“Meja bolečine je dosežena”

Naser je vpeljal vrsto družbenih storitev, ki so se obdržale do danes in segajo prek socialnega zavarovanja ter brezplačnega šolanja ter obiskov pri zdravniku do subvencij za temeljne živilske izdelke. Nizke cene kruha, moke, olja, sladkorja in čaja pa tudi energije sicer strahovito obremenjujejo državni proračun, vendar obenem zagotavljajo socialni mir v državi. V nasprotju s številnimi drugimi deželami v razvoju v Egiptu ni treba nikomur gladovati.

Vendar je za večino malih ljudi vsakdanji boj za preživetje dosegel zgornjo mejo bolečine. Pri okrog tridesetodstotni inflaciji so številni ljudje z najnižjimi plačami prisiljeni k dvojni zaposlitvi. Prepad med revnimi in bogatimi se je v času Sadatove zahodno usmerjene “politike odpiranja” še poglobil.

Univerza El Azhar

Julija 969 je nekdanji suženj z imenom Gohar prikoral s svojo vojsko iz Tunizije do obrežja Nila v Egiptu, kjer mu je, kakor pripovedujejo, črn pes pokazal najprimernejši kraj za prehod čez reko. Na vzhodnem obrežju naj bi bil Gohar nato postavil temeljni kamen sodobnega Kaira (arabsko *El Qahira*), novega glavnega mesta Fatimidov, in velike mošeje El Azhar, središča islamskega nauka. Dinastija Fatimidov je dobila ime po Fatimi, zakonski ženi Alija, bratranca in zata preroka Mohameda. Po njihovem mnenju so imeli kot potomci Alija in Fatime večjo pravico do vodilne vloge v islamskem občestvu kot abasidski kalifi iz Bagdada.

Potem ki je Gohar prispel do Gizeha, ki je danes kairsko predmestje, je ugotovil, da po mestu kosi kuga. V pokrajini ji je dotlej podlegel že poldrugi milijon ljudi. Prebivalci so prosili Goharja milosti in prepovedal je svojim vojakom,

da bi oškodovali ljudi in ropali po mestu. Taborišče si je postavil na višjem kraju severno od mesta in se odločil, da bo tam, nekoliko severno od starejše naselbine Fustat, ki so jo leta 640 ustanovili prvi v Egipt prodirajoči Arabci, ustanovil svoje glavno mesto.

Novo mesto

Petega avgusta 969 so na praznem prostoru na severnem obrobju današnjega Kaira zakoličili kvadrat s stranicami, dolgimi 1100 metrov, Goharjevi astrologi so se zbrali, da bi določili najprimernejši trenutek za otvoritveno ceremonijo. Na vrvi so obesili zvonce, s katerimi naj bi pozvonili delavcem tisti hip, ko bi se astrologi sporazumeli. Na eno od vrvi pa je nepričakovano sedel krokar, sprožil zvonjenje in delavci so se nemudoma vrgli na delo. Čeprav so astrologi tisti trenutek ocenili kot nesrečen, je bilo prepozno. - Mesto je dobilo ime El Qahira (arabsko "zmagoslavna"). Gohar je znotraj obzidja položil tudi temeljni kamen za mošejo El Azhard (arabsko "sijajna").

V islamskem postnem mesecu ramadanu leta 973 je prispel Kalif El Muiz iz Mahdijaha v svoje novo glavno mesto. Slovesno je prijezdil na veliko dvorišče palače, ki jo je Gohar zgradil zanj. Odondod je odšel v mošejo El Azhar pridigat vernikom.

Mošeja in univerza

Mošejo so kmalu začeli uporabljati tudi kot univerzo, kamor so hodile skupine študentov poslušat učenjake, ki so predavali pri velikih stebrih mošeje. Za časa vladanja Muizovega naslednika El Aziza sta postala mošeja in univerza središče razširjanja šiitske verske usmerjenosti Fatimidov. Pojem *šiiiti* je izpeljan iz arabske besede *šia*, ki pomeni stranko, sekto. Šiiti pripadajo Alijevi "stranki" in priznavajo za kalife samo prerokove neposredne naslednike, medtem ko gredo suniti po *suni*, sledi preroka Mohameda. Leta 1171 pa se je El Azhar vseeno preusmerila k suniti veroispovedi.

Učenost in pobožnost

El Azhard je velika zgradba, ki obdaja prostano notranje dvorišče. študentje se imenuje *omugawiri*, sosodje. Predmeti, ki so jih tradicionalno poučevali, so bili oblikoslovje, skladnja, govorništvo, umetnost verza, logika, bogoslovje, učenje korana na pamet, *hadit* - pripovedke preroka Mohameda, *šeria* - islamska pravna znanost in matematika. Po letu 1952 so vpeljali še dodatne študije, kot so algebra, preračunavanje islamskega koledarja in časa molitev. Najpomembnejši kraj za pobožnost je *qibla* na tisti strani zgradbe, ki je obrnjena k Meki. Vsak izmed preostalih treh traktov ima manjše stebriščne dvorane, tako imenovane *riwaq*, ki so določene za študentske domove. Študentje so razporejeni po domovih glede na dežele, iz katerih prihajajo, v vsakem domu pa je tudi študijska knjižnica.

Ko je Napoleon vdrl v Egipt (1798 - 1801), je poskušal prepričati svete može (*šejke*) in predmolilce (*imame*), da mu gre za obrambo islama. Kljub temu je ostala univerza El Azhar tudi v času vladanja Mohameda Alija, čigar vladavina v Egiptu se je začela kmalu po umiku Napoleonove vojske, nazadnjaška ustanova in je sodelovala z vsakim režimom, ki je v Egiptu prišel na oblast, samo da je obdržal islam. Tako je na primer odločila tudi *elima* (islamsko duhovništvo) v El

Azharju, ko je predsednik Sadat leta 1979 podpisal mirovni sporazum z Izraelom, da je takšna odločitev sprejemljiva

El Azhir danes

Po državnem udaru polkovnika Naserja leta 1952 so posvetili posebno pozornost povezavi El Azharja z islamom; da bi zagotovili lojalnost univerze do Naserjeve politike, pa je vlada El Azhar precej strožje nadzorovala. Iz protesta je odstopilo nekaj duhovnikov. Leta 1961 so izglasovali zakon o reorganizaciji univerze in ustanovili štiri dodatne nereligiozne fakultete : inženirske znanosti, umetnost, medicino in kmetijstvo. Poleg tega so ustanovili nadrejen vladni zbor, ki je odtlej pristojen za dogajanje na univerzi.

Mesto in puščava

Puščavska območja na obeh straneh Nila se raztezajo v neskončnost : na zahodu je Libijska puščava (As Saha Al Libiyah), ki obsega tri četrtine dežele, na vzhodu pa sta Arabska puščava (As Saha Al Sharqiyah) in polotok Sinaj (Sina'). Nil razpolavlja deželo po vsej dolžini, torej kar 1200 km, ter namaka ozko rečno oazo na obeh bregovih in na koncu še do 250 km široko delto. Medtem ko so puščave skoraj nenaseljene, razen z nekaj beduinskimi plemeni, se ljudje vzdolž Nila gnetejo na najmanjšem možnem prostoru. Z več kot 1500 prebivalca na kvadratni kilometer je Egipt po gostoti prebivalstva - upoštevajte seveda kulturno krajino - že zdaj med prvimi na svetovni lestvici. Tudi pri nižajoči se stopnji naravnega prirastka bo ob koncu stoletja že okrog 65 milijonov Egipčanov in dobra polovica jih bo prebivala v mestih, ki jih že zdaj pestijo malone nerešljivi socialni problemi. Dovolj prostora je še samo v puščavah.

El Qahira - zmagoslavna

Kairska mestna religija se vsak dan poveča za okrog tisoč priseljencev. Upanje na boljše življenje žene ljudi z dežele v glavno mesto, kjer se je naselila tudi polovica vseh egiptovskih industrijskih podjetij. Od dveh milijonov prebivalcev v štiridesetih letih se je mesto razvilo v Veliki Kairo, ki je zdaj z dvanajstimi milijoni prebivalci največje mesto Bljžnjega vzhoda, prava metropola Afrike, v kateri pa še zdaleč niso primerno uredili infrastrukture. Približno četrtina vsega egiptovskega prebivalstva je osredotočena na širšem območju mesta Kaira. V marsikaterem revnejšem mestnem okolišu živi po več kot 100000 ljudi na kvadratnem kilometru površine. Pomanjkanje bivalnih površin je eden največjih problemov, ki jih prinaša prenaseljenost. Nobena redkost niso destčlanske družine, ki se morajo zadovoljiti z enim samim stanovanjskim prostorom.

Kairo ima veliko obrazov : tik ob Nilovem bregu se dvigajo obrisi sodobnega središča z nebotičniki, hoteli, bankami, elegantnimi izložbami in restavracijami, širokopotezno zasnovani trgi in širokimi, a pogosto s prometom zamašeni bulvarji. Tu utripa poslovno življenje, hrumi promet na večpasovnih cestah, prevladujejo zahodnjaško oblečeni ljudje. Poslovna metropola pa pokaže tudi podeželske poteze, kadar kmet nadvse somoumevno žene čez cesto čredo ovac ali pa z zelenjavo oslovsko vprega zlagoma ropota med ponorelo hupajočimi avtomobili.

Nekaj kilometrov od središča se razprostira nekoč sijajno staro mesto. Njegovo znamenje je citadela (trdnjava) na vzpetini Maqattam, ki so jo postavili konec 12.

stoletja iz gradbenih kamnov piramid pri Gizi (Gizeh). Čeprav je staro mesto brezupno prenaseljeno, je še zmeraj čutiti čar, ki ga je nokč izžarevalo : vrveče življenje na ozkih ulicah, majčkene rokodelske delavnice, prekrite bazarske ceste, visoke hiše z lesenimi rešetkami na oknih, stojnice za sadje, kavarne in dišeče javne kuhinje... in potem hlad in mir v mošaji El Azhar, ki je že več kot tisoč let duhovno središče islamskega sveta. Staro mesto z njegovimi enkratnimi srednjeveškimi zgradbami bodo poskušali rešiti pred popolnim propadom z mednarodnim programom pomoči.

Živjski prostor v puščavi

Leta 1977 so začeli graditi prvo izmed šestih načrtovanih mest, ki ležijo zunaj tradicionalnega naselbinskega območja, v puščavi na robu Nilove delte. Eksplozivno naraščanje "starih" mest in njihovo razširjanje na dragocene obdelovalne površine je zahtevalo temeljite odločitve. V vsakem izmed mest naj bi dobilo stanovanja, delovna mesta in potrebno infrastrukturo po pol milijona do milijon prebivalcev. Prvi vmesni rezultati tega preseljevanja pa so prinesli razočaranje. Več kot petsto tovarn z okrog 40000 zaposlenimi je sicer začelo redno delovati, toda večina stanovanj je še vedno praznih, ker se številni delavci raje vsak dan prevažajo med novimi in starimi središči. Naraščujoča lastna dinamika novih industrijskih območij pa bo morda vendarle povsem spremenila takšno vedenje.

Turistična dežela Egipt

V Egipt potuje vsako leto več kot poldrugi milijon turistov. Med njimi so bogati Arabci iz držav ob Perzijskem zalivu, ki želijo ubežati vročim puščavskim poletjem v precej kratkočasnejši Kairo, predvsem pa obiskujejo to deželo znanja željni Evropejci in Američani, ki ji privabljajo enkratni kulturni spomeniki starega Egipta. Zaradi the spomenikov je bila dežela že v starem veku eden najbolj zaželenih ciljev potovanj. Eden prvih obiskovalcev , za katerega vemo, da je obiskal Egipt, je bil Herodot. Posnemale so ga številne antične veličine, vključno z rimskimi cesarji.

Sodobni izobraževalni turizem se je začel v 19. stoletju, potem ko je Napoleonov egiptovski pohod (1789 - 1801) sprožil v Evropi pravo egiptomanijo. Kmalu se je po dolini Nila vrtelo znanstvenikov in fotografskih pionirjev, pustolovcev in dvomljivih umetnostnih zbiralcev tudi vedno več popotnikov, željnih izobrazbe. Takrat je bilo za potovanje potrebnega veliko časa in poterpežljivosti, danes pa je dežela odlično pripravljena na množične obiske, ki se začeli v sedemdesetih letih.

Klasično potovanje po Egiptu z različicami

Zemljepisna razdelitev Egipta je za obiskovalca prav idealna, saj si ob stalnejši nastanitvi v Kairu, Luksorju (El Uqsur) ali Asuanu ustvari celovit pregled na nad deželo. Kraji v Kairu in okrog njega, ki si jih je treba ogledati, predstavljajo hkrati tri najbolj značilne kulture. Izleti h grobiščem v Sakkari (Saqqarah) Gizehu (El Jizah) nas uvedejo v staro državo faraonov. Mogočne, za večnost grajene piramide in z nežnimi reliefi okrašena grobišča dvorjanov pričajo o politični moči in umetniškem razcvetu tistega časa. Številne skulpture, ki so jih našli na omenjenih dveh krajih, so v Egiptovskem muzeju v Kairu.

Sam Kairo je ob vsej vsakdanji zmedi očarujoče orientalsko mesto s številnimi mošejami, sijajnimi stavbami in zakotnimi bazarskimi uličicami. Čeprav je islamsko staro mesto prenaseljena in propadajoča četrt, je tam še zmeraj čutiti pridih "tisoč in ene noči". Povezujoči člen med staroegiptovsko in islamsko kulturo je krščanska, ki živi v cerkvah starega Kaira in v Koptskem muzeju.

Luksur je umetnostnozgodovinski vrhunec potovanja. Stebrišni gozd v Karnaku, globoka skalna grobišča v Dolini kraljev, sijajni barviti grobovi imenitnikov in princev, tempelj mrtvih v čast kraljev in bogov, vsekakor pa je treba omeniti tudi Memnonova stebra, orjaška kamnita kipa pri Tebah, ki so ju v starem veku šteli med svetovna čuda. Toda tudi Asuan ponuja precej več kot samo svoj jez; tu je izhodišče za ogled templjev v Filah (Philae), Kalabši in Abu Simbelu (Abu Sunbul), ki so jih rešili pred visoko vodo za asuanskim jezemom, ali pa za občudovanje čarobne Nilove pokrajine okrog prvega katarakta.

Vedno več popotnikov pa to klasično turistično pot dopolnjuje. Tisti, ki jih zanima helenistični svet, obiščejo severnoegiptovsko mesto Alexandrijo (El Iskandariyah), ki je bila dolga stoletja znanstveno in umetniško središče. Z njo so povezana tako zelo zveneča imena, kot so ustanovitelj mest Aleksander Veliki (356 - 323 B.C.), slovita zadnja ptolemejska kraljica Kleopatra VII. (69 - 30 B.C.); Rimljani Cezar (100 - 44 B.C.), Antonij (82 - 30 B.C.) in Hadrijan (76 - 138 A.D.) ter številne pomembne osebnosti tistega časa. Vedno več ljubiteljev si pridobiva tudi polotok Sinaj. Nekatere priteguje grško pravoslavni Katarinin samostan ob vznožju gore Musa, saj sega njegov nastanek v 3. ali 4. stoletje druge privlači vzhodni Sinaj z depresijami.

Stavbe za vse čase ?

Od stanovanjskih hiš palač in mest starih Egipčanov se je v najboljšem primeru ohranilo nekaj tlorisov. Posvetne stavbe so bile iz glinaste opeke in so rapadle v prah. Nasprotno pa so bile grobne zgradbe in templji zgrajeni iz kamna. Preživeli naj bi večnost, in sicer v blagor umrlih, ki so za onstransko življenje potrebovali večno bivališče, in v čast bogovom, ki so skrbeli za harmonijo in blaginjo ljudi. Veliko število templjev je spremenilo Egipt v eno samo velikansko hišo božjo, obenem pa je vsak tempelj zase za navzanoter zaprt kozmos : tla so bila egiptoska zemlja, s kapiteli okronani stebri so zamenjavali rastlinstvo, zvezde na stropnih ploščah pa nebo.

Mnoge stavbne spomenike starih Egipčanov, zgrajene za večne čase, pa danes ogrožajo splošno onesnaževanje, zvišana raven talne vode in seveda tudi trume obiskovalcev. V pogosto ozkih prostorih grobnic povzročajo škodo na krhkih reliefih v apnencu, vlaga in prah pa škodujeta še vedno svežim barvam. Vedno več najlepših grobnic preprosto zapirajo, odkar pa se je z boka velike sfinge odlomil težek kamnit blok, so varstveniki spomenikov v Egiptu močno prestrašeni. Toda kdno neki bi mislil na večnost, če pa je devizna blagajna prazna danes!

Zgodovina in politika

Prazgodovina Egipta se je končala, ko je kralj Menes okrog leta 3000 B.C. združil dežele ob Nilu v centralistično urejeno državo.

Faraonski Egipt je dosegel prvi razvojni vrhunec v obdobju stare države (2640 - 2160 B.C.). Mogočne piramide, ki nosijo imena vladarjev Džoserja, Snofruja, Keopsa, Kefrena in Mikerinosa, so bile odsev neomejene kraljevske moči, ki pa je

pod nasledniki vidno opešala. Obenem s staro državo je propadla tudi k večnosti naravnana podoba sveta. Šele sto let pozneje, ko se je pod vodstvom zgornjeegiptovskih Teb Egipt znova združil, se je politični položaj umiril. Toda tudi srednja država (2040 - 1650 B.C.) je izčrpala svoje moči, ko so deželo za sto let zasedli Hiksi iz prednje Azije.

Z osvajanji v začetku nove države (1551 - 1070 B.C.) je Egipt občasno razširil območje svoje prevlade do Evfrata. "Mednarodni " trgovski odnosi in dajatve, naložene premaganim državam, so prinesli v deželo pravljlična bogastva. V tistih časih so si omislili Dolino kraljev in zrasli so templji v Tebah. Po zmedi, ki jo je s svojimi političnimi in verskimi reformami kralj Ehnaton (1364 - 1347 B.C.), je dežela preživela še sijajno poldrugo stoletje. Uničujoče vojne, gospodarske krize in korupcija pa so zaznamovale konec samostojne zgodovine Egipta. Vendar so tudi vsi tuji vladarji, ki so sledili, namreč Libijci, Etiopci in Perzijci, prevzemali slavno faraonsko tradicijo. Leta 332 B.C. je Egipt brez boja zasedel Aleksander Veliki in ustanovil mesto Aleksandrijo. Po njegovi smrti so si grški vojskovodje razdelil svetovno državo, pri čemer je Ptolomej dobil deželo ob Nilu. Ustanovil je dinastijo Ptolomejcev, ki se je končala s smrtjo kraljice Kleopatre leta 30 B.C. Rimljani so spretno izkoristili zmedo v deželi in prepire zaradi prestola v vladarski družini in vdrli v Egipt. Dežela je postala provinca rimske države. Pri delitvi države leta 395 A.D. je medtem že pokristjanjena dežela pripadla Bizancu (395 - 641).

Islamska država

Leta 640 so krščanski Egipt osvojili Arabci. Kulturni, verski in jezikoslovni vplivi novih gospodarjev so zlagoma podrli in postavili temeljni kamen sedanje islamske in arabske države. Leta 969 so ustanovili mesto Kairo, ki se je kmalu razvilo v gospodarsko in kulturno središče dežele.

V 12. in 13. stoletju so krščanski križarji in "brezverni" Mongoli pretresli islamski svet in ogrožali tudi Egipt, a obeh nevarnosti so se ubranili. Egiptovski vladarji, iz vrst vojaških sužnjev izvirajoči Mameluki, so se v spopadu z Mongoli okrepili. Kljub Ogorčenim notranjempolitičnem boju za oblast so odločali o usodi daleč v novi vek. Še celo poraz proti vojaško tehnično močnejšemu osmanskemu cesarstvu leta 1517 ni bistveno spremenil njihovega vpliva, kajti za nove oblastnike je bila dežela Nil nepomembna drbona provinca. Leta 1798 je gospodarsko propadlo deželo zavzel Napoleon

Reforma in reovucija

Po kratkotrajni francoski zasedbi je Egipt, ki je v večini pogledov prišel na nič, reorganiziral nekdanji osmanski častnik Mohamed Ali (1769 - 1849). Svoje mnogostranske reforme, zaradi katerih je postal "oče sodobnega Egipta", je financiral iz pridelovanja in izvoza bombaža. Tovarne tekstila in opreme v tridesetih letih prejšnjega stoletja so bile prvi poskus industrilizacije.

Pod Alijevimi nasledniki sa se je že kmalu začel dramarični razvoj v tisto smer, ki je približno sto let pozneje pripeljal do revolucije; državni izdatki za prenapihnjene reformne projekte so rasli, s tem je naraščalo zadolževanje, posledica pa so bile skrajne družbene napetosti. S prodajo delnic Sueškega prekopa Veliki Britaniji se je Egipt popolnoma prepustil tujim interesom, zaradi zavarovanja the interesov pa so ga leta 1882 za več kot sedemdeset let zasedli. Egipt je postal od cen na svetovnem trgu odvisen dobavitelj bombaža za angleško

tekstilno industrijo. Zaradi nasprotovanja tuji prevladi so se okrepila nacionalistična gibanja. Po drugi svetovni vojni je politična, gospodarska in družbena kriza Egipta dosegla vrhunec. Zadnji dedič dinastije Mohameda Ailija, kralj Faruk (1929 - 1965), je moral po nekrvavem državnem udaru leta 1952 v izgnanstvo.

Literatura :
Dežele in ljudje : Severna Afrika in Arabski polotok
Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 1992.

KAZALO

Država danes.....	2
Iskanje prave razvojne poti.....	2
Egipt v spopadu na Bljižnjem vzhodu.....	3
Kmetijstvo.....	3
Asuanski visoki jez.....	3
Poljedelska družba v spreminjanju.....	4
Ljudje.....	4
Muslimani in Kristjani.....	4
Egipčanke med emancipacijo in patriarhom.....	5
“Meja bolečine je dosežena”.....	5
Univerza El Azhar.....	5
Novo mesto.....	6
Mošeja in univerza.....	6
Učenost in pobožnost.....	6
El Azhir danes.....	7
Mesto in puščava.....	7
El Qahira – zmagoslavna.....	7
Stavbe za vse čase ?.....	9
Zgodovina in politika.....	9
Islamska država.....	10
Reforma in reovucija.....	10

KAZALO.....	11
-------------	----